

УДК 658:330.322

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2020-1-19>**Крамаренко К.М.***кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та військового господарства
Національної академії Національної гвардії України***Kramarenko Kateryna***PhD in Economics, Associate Professor
Associate Professor at the Department of
Management and Military Economy,
National Academy of the National Guard of Ukraine*

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

FORMATION OF THE MECHANISM OF MANAGEMENT OF INVESTMENT ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено теоретичні засади формування механізму управління інвестиційною діяльністю підприємства. Розкрито наявні підходи до визначення поняття й мети інвестиційного менеджменту. Відзначено, що на управління інвестиційною діяльністю впливають внутрішні та зовнішні чинники, зокрема наголошено на визначній ролі державної інвестиційної політики. Обґрунтовано, що управління інвестиційною діяльністю має відповідати інвестиційній стратегії та бути спрямованим на досягнення поставлених цілей у різних сферах діяльності підприємства. Розглянуто поняття «механізм управління інвестиційною діяльністю», а також його основні елементи та принципи. Зазначено необхідність формування механізму управління інвестиційною діяльністю з урахуванням інноваційної спрямованості інвестиційних процесів.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиційний менеджмент, механізм, механізм управління, методи управління, інвестиційна політика, інновації.

АННОТАЦИЯ

В статье исследованы теоретические основы формирования механизма управления инвестиционной деятельностью предприятия. Раскрыты существующие подходы к определению понятия и цели инвестиционного менеджмента. Отмечено, что на управление инвестиционной деятельностью влияют внутренние и внешние факторы, в частности сделан акцент на важной роли государственной инвестиционной политики. Обосновано, что управление инвестиционной деятельностью должно отвечать инвестиционной стратегии и быть направленным на достижение поставленных целей в различных сферах деятельности предприятия. Рассмотрено понятие «механизм управления инвестиционной деятельностью», а также его основные элементы и принципы. Указана необходимость формирования механизма управления инвестиционной деятельностью с учетом инновационной направленности инвестиционных процессов.

Ключевые слова: инвестиционная деятельность, инвестиционный менеджмент, механизм, механизм управления, методы управления, инвестиционная политика, инновации.

ANNOTATION

The theoretical principles of formation of the mechanism of management of investment activity of the enterprise are investigated in the article. The relevance of the topic is due to the fact that traditional methods of enterprise management are gradually losing their effectiveness, and therefore there is a need to form a mechanism for managing the enterprise, in particular its investment activities. Existing approaches to defining the concept and purpose

of investment management are revealed and analyzed. It is noted that the process of managing investment activity is influenced by factors controlled by the enterprise (internal environment) and factors beyond its sphere of influence (external environment). The task of managing investment activity is considered. It is substantiated that the mechanism of investment activity management of an enterprise can be defined as – a set of institutional and organizational structures and a complex of methods of investment activity management, which they use, as well as a sequence of application of these methods. It is substantiated that during the formation of the investment management mechanism it should be taken into account that investment management is an integral part of the general management system, which must be flexible and able to adapt quickly to the changing external environment; management of investment activities should be consistent with the investment strategy and be aimed at achieving the set goals in different spheres of activity of the enterprise, and its effectiveness depends on the availability and completeness of legal, regulatory, information support. The concept of “mechanism of investment activity management”, as well as its basic elements and principles are considered. The disadvantages of the current mechanism of investment activity management are pointed out. Emphasis is placed on the crucial role of public investment policy. The generalized algorithm of decision-making concerning the mechanism of investment activity management is presented. The necessity of formation of the mechanism of investment activity management taking into account innovative orientation of investment processes is pointed out.

Key words: investment activity, investment management, mechanism, management mechanism, management methods, investment policy, innovations.

Постановка проблеми. Умови функціонування підприємств у ринковому середовищі характеризуються високим рівнем невизначеності й динамічності, що зумовлює необхідність пошуку нових, відповідних сучасним тенденціям підходів до забезпечення успішного розвитку підприємства. Нині традиційні методи управління підприємством поступово втрачають свою ефективність, тому постає необхідність формування механізму управління підприємством, зокрема його інвестиційною діяльністю, з урахуванням сучасних економічних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління інвестиційною діяльністю підприємства та формування його механізму знаходять своє відображення в роботах багатьох

науковців. Фундаментальний теоретичний аналіз інвестиційного процесу та управління ним в умовах ринку здійснено в працях таких зарубіжних учених, як Г. Александер, Дж. Бейлі, Л. Гітман, П. Друкер, М. Джонк. Вагомий внесок у дослідження цієї проблематики зробили І. Бланк [1], А. Загородній, Л. Гораль [2], Ю. Дробенко [3], В. Каюда, Т. Лепейко, Т. Майорова [4], І. Новикова [5], А. Пересада, В. Савчук, О. Удалих, В. Федоренко [6], О. Феєр [7; 8] та інші вітчизняні науковці.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Невирішеність частини теоретичних, методологічних та прикладних аспектів формування механізму управління інвестиційною діяльністю підприємства потребує здійснення додаткових досліджень у цій сфері.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає в обґрунтуванні доцільності розроблення механізму управління інвестиційною діяльністю для підвищення ефективності інвестування як необхідної умови розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з Т. Майоровою, управління інвестиційною діяльністю є системою принципів та методів розроблення й реалізації управлінських рішень, пов'язаних зі здійсненням різних аспектів інвестиційної діяльності [4]. Ю. Дробенко зазначає, що інвестиційний менеджмент має на меті вплив на рух інвестиційних ресурсів, управління ним за допомогою інституціональних та організаційних структур, а також використанняваних ними форм та методів [3]. Більш повне, загальне визначення інвестиційного менеджменту формулюється таким чином: «менеджмент інвестиційний – система управління інвестиційним процесом. Головна мета – забезпечити реалізацію загальної та фінансової стратегії компанії» [9]. В. Федоренко інвестиційний менеджмент трактує як процес управління всіма аспектами інвестиційної діяльності суб'єкта підприємництва [6].

Процес управління в будь-якій сфері реалізується з огляду на очікуваний кінцевий результат. Метою інвестиційної діяльності є реалізація інвестиційних процесів для отримання економічного ефекту від інвестування. Досягнення задекларованого результату є можливим за допомогою забезпечення ефективного функціонування системи управління інвестиційною діяльністю. На думку В. Шеремета, головна мета інвестиційного менеджменту полягає в підвищенні ефективності інвестиційної діяльності [10].

Ми погоджуємося з визначенням інвестиційного менеджменту І. Новикової, яка розглядає інвестиційний менеджмент як систему принципів, прийомів, методів та управлінських функцій, на основі яких визначаються організаційні форми та механізми управлінського впливу на процеси інвестування задля забезпечення зростання вартості (цінності) підприємства та його стратегічного розвитку [5].

На процес управління інвестиційною діяльністю впливають чинники, підконтрольні підприємству (внутрішнє середовище), й чинники, що перебувають поза сферою його впливу (зовнішнє середовище). Зовнішнє середовище подає макро- й мезорівнями (економічні, політичні, демографічні, соціальні, науково-технічні, соціальні, рівень конкуренції, кон'юнктура ринку, галузеві чинники). До чинників внутрішнього середовища належать виробничі, кадрові, фінансові, інноваційні, інформаційні, маркетингові тощо. Усі вищепераховані чинники безпосередньо визначають процес управління інвестиційною діяльністю окремого суб'єкта господарювання у сучасних умовах [7].

Управління інвестиційною діяльністю підприємства спрямовується на вирішення таких завдань [11]:

- визначення основних напрямів інвестиційної діяльності відповідно до фінансової та загальної стратегії розвитку підприємства (розроблення інвестиційної стратегії);
- дослідження інвестиційного клімату, оцінювання інвестиційної привабливості об'єкта інвестування;
- визначення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів та оптимізація їх структури;
- формування інвестиційного портфеля з урахуванням прийнятних ризиків і рівня прибутковості;
- оцінювання ефективності реалізації інвестиційних проєктів;
- контроль інвестиційної діяльності підприємства загалом і кожного проєкту зокрема.

Система управління формує основу будь-якої соціально-економічної системи. Вона складається з таких компонентів:

- керуюча підсистема, яка містить статичну (суб'єкти управління) та динамічну (процеси управління, зокрема планування, організація, аналіз, контроль, облік, які забезпечують реалізацію загальних і конкретних функцій управління) функціональні підсистеми;
- підсистеми забезпечення (нормативно-правове, організаційне, обліково-аналітичне, фінансове, кадрове, інформаційне тощо), які повинні створювати сприятливі умови для функціонування основних підсистем управління організацією;
- механізм управління, який визначає цілі, принципи, способи та методи управління об'єктами й процесами.

Механізм – це послідовність станів, процесів, що визначають певне явище, дію. У науковій літературі термін «механізм управління» є широко вживаним, але існує багато різних точок зору стосовно його формулювання. Загалом в економічній та управлінській науці «механізм» означає «внутрішню будову, систему чого-небудь». Механізм містить певну послідовність економічних явищ. Його складовими елементами одночасно є вхідні й вихідні явища, а також весь процес, який відбувається в ін-

тервалах між ними. Механізм є природною системою, що визначає необхідний взаємозв'язок, який виникає між різними економічними явищами [12]. Механізм – це сукупність процесів, прийомів, методів, підходів, здійснення певних дій для досягнення мети [3].

Одним з основних механізмів управління економікою є механізм управління інвестиційними процесами. Механізм управління інвестиційними процесами є складовою фінансового механізму, який є важливим елементом національної економіки. Він є необхідним для забезпечення нормальної безперебійної роботи економічної системи, реалізації інвестиційної політики держави. На мікрорівні він забезпечує реалізацію інвестиційних процесів в організаціях, підприємствах [3].

Поширеним є інший підхід до тлумачення цього поняття, за якого механізм управління інвестиційними процесами є наявними формами й методами впливу держави на інвестиційну діяльність, що передбачає реалізацію управлінських функцій, таких як планування й організація взаємодії, мотивація, контроль [2]. Звичайно, роль держави в регулюванні інвестиційної діяльності беззаперечна, проте, вважаємо, що таке трактування є дещо звуженим.

І. Бланк розглядає механізм інвестиційного менеджменту як систему основних елементів, які регулюють процес розроблення й реалізації інвестиційних рішень (ринковий механізм регулювання інвестиційної діяльності підприємства, державне нормативно-правове регулювання інвестиційної діяльності підприємства, система конкретних методів здійснення управління інвестиційною діяльністю підприємства, внутрішній механізм регулювання окремих аспектів інвестиційної діяльності підприємства) [1].

Отже, механізм управління інвестиційною діяльністю підприємства можна визначити як сукупність інституціональних та організаційних структур і комплекс методів управління інвестиційною діяльністю, які ними використовуються, та послідовність застосування цих методів.

Механізм управління інвестиційною діяльністю включає такі елементи, як правове, нормативне, інформаційне забезпечення, методи та важелі управління інвестиційними процесами, державна інвестиційна політика.

Методи управління інвестиційними процесами – це сукупність інвестиційних способів, які використовуються в інвестиційній діяльності господарських суб'єктів (держави, підприємства) для виконання їх функцій. Здійснення процесів управління інвестиційною діяльністю підприємства відбувається на основі використання різних методів, інструментів, методик, а також техніки й технології. Для досягнення цілей управління інвестиційною діяльністю як динамічним процесом зазвичай застосовуються статистичні методи, методи факторного аналізу, економіко-математичного моделювання, прогнозування тощо,

які разом утворюють різні методики оцінювання ефективності, розвитку, вибору стратегії розвитку та його моделювання [3].

Можна виділити дві складові частини механізму управління інвестиційною діяльністю залежно від чинників впливу на інвестиційний процес. Зовнішній механізм управління інвестиційною діяльністю – це система інструментів, що регулюють умови здійснення інвестиційної діяльності, яка базується на діяльності зовнішніх суб'єктів управління. До нього належать ринковий механізм управління інвестиційною діяльністю, що є саморегулюючою та самонастроювальною системою й формується у сфері інвестиційного ринку, та державний механізм управління. Внутрішній механізм управління інвестиційною діяльністю – це система інструментів управління, які розробляються й використовуються безпосередньо на підприємстві, серед яких слід назвати методи управління інвестиційною діяльністю та нормування діяльності підприємства. На практиці формується єдиний механізм управління інвестиційною діяльністю як система зовнішнього й внутрішнього механізмів [2].

Під час формування механізму управління інвестиційною діяльністю слід враховувати те, що управління інвестиційною діяльністю є складовою загальної системи управління, яка повинна бути гнучкою й здатною швидко адаптуватися до мінливого зовнішнього середовища; має відповідати інвестиційній стратегії та бути спрямованим на досягнення поставлених цілей у різних сферах діяльності підприємства, а ефективність цього процесу залежить від наявності та повноти правового, нормативного, інформаційного забезпечення.

Основними засадами механізму управління інвестиційно-інноваційною діяльністю є орієнтація на потреби підприємства, цілеспрямованість, комплексність, системність, ефективність, плановість, інформаційна забезпеченість, диверсифікація, перспективність, пріоритетність [2].

Чинний механізм управління інвестиційною діяльністю характеризується недостатньою розвиненістю елементів, серед яких слід назвати:

- фінансово-кредитні складові частини інвестиційного процесу відтворення капіталу, формування ресурсів та джерел інвестування на підприємстві;
- політику державного регулювання інвестиційної діяльності;
- комплекс методичних питань, пов'язаних з оцінюванням ефективності інвестування у діюче виробництво [2].

Сучасні умови економічного розвитку вимагають активної політики стимулювання інвестицій. Для цього Україні необхідні, по-перше, якісний контроль за видатками й доходами бюджету, по-друге, вирішення проблеми боргового тягаря. Поточні тенденції в інвестиційній політиці загалом все ж таки характеризуються подальшою лібералізацією та спрощенням про-

цедур здійснення іноземних інвестицій. Водночас активізувалися зусилля щодо регулювання інвестицій для досягнення цілей державної політики (захист довкілля, боротьба з бідністю, питання національної безпеки тощо) [13].

У сучасних умовах механізм управління інвестиційною діяльністю має формуватися з урахуванням інноваційної спрямованості інвестиційних процесів, оскільки це є необхідною передумовою конкурентоспроможності на ринку. Такий механізм повинен бути нерозривним процесом, де відбуваються вибір цілей інвестування, визначення напрямів інвестування та джерел їх фінансування, а також формування збалансованої за вибраними критеріями інвестиційної програми, що спрямовується на інноваційний розвиток і забезпечення реалізації інвестиційно-інноваційної стратегії. Прийняття рішення про інвестування в інновації є стратегічним, одним з найважливіших і складних завдань управління підприємством. Алгоритм прийняття рішень щодо управління інвестиційною діяльністю включає формування набору цілей, напрямів інвестування (зокрема, інвестування в інновації), визначення джерел, обсягів інвестиційних ресурсів, термінів інвестування, обґрунтування й вибір методики, конкретних показників оцінювання ефективності як окремих інвестиційних проєктів, так й інвестиційної діяльності підприємства загалом. Вибір найефективніших напрямів інвестування має відбуватися з урахуванням інноваційної складової частини розвитку підприємства.

Висновки. Отже, формування механізму управління інвестиційною діяльністю підприємства є стратегічно важливим завданням, що пов'язане з досягненням поставлених цілей у різних сферах діяльності підприємства. Ефективність та дієвість такого механізму визначається не лише внутрішніми, але й зовнішніми чинниками, зокрема державною інвестиційною політикою. Під час формування механізму управління інвестиційною діяльністю підприємства слід зважати на те, що інвестиційні процеси у сучасних умовах повинні мати інноваційну спрямованість.

Цей напрям досліджень є перспективним, зокрема в такій його частині, як прикладні аспекти формування механізму управління інноваційно-інвестиційною діяльністю.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк И. Инвестиционный менеджмент : учебный курс. 2-е изд., перераб. и доп. Киев : Эльга ; Ника-центр, 2006. 552 с.
2. Гораль Л., Король С. Формування та організація механізму управління інвестиційно-інноваційною діяльністю газорозподільних підприємств: методологічний аспект. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 9. С. 278–283. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/59.pdf> (дата звернення: 01.02.2020).
3. Дробенко Ю. Механізм управління інвестиційними процесами. *Вісник Національного університету «Львівська*

- політехніка»*. *Проблеми економіки та управління*. 2003. № 484. С. 255–258.
4. Майорова Т. Інвестиційна діяльність : підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
 5. Новикова І. Вартісно-орієнтоване управління інвестиційною діяльністю підприємства : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04. Суми, 2013. 219 с.
 6. Федоренко В. Інвестиційний менеджмент. Київ : МАУП, 1999. 184 с.
 7. Феєр О. Управління інвестиційною діяльністю підприємств у ринкових умовах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2016. № 851. С. 140–145.
 8. Феєр О. Управління інвестиціями як складова інвестиційного механізму підприємства. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. С. 256–259. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/5_ukr/46.pdf (дата звернення: 01.02.2020).
 9. Менеджмент : понятійно-термінологічний словник / за ред. Г. Щокіна та ін. Київ : МАУП, 2007. 291 с.
 10. Шеремет В., Павлюченко В., Шапиро В. и др. Управление инвестициями : в 2 т. Москва : Высшая школа, 1998. Т. 1. 416 с.
 11. Крамаренко К. Управління інвестиційною діяльністю підприємств в умовах сталого розвитку економіки. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. № 4(21). С. 246–250. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/21-2019-ukr> (дата звернення: 31.01.2020).
 12. Назарчук Т., Косіюк О. Менеджмент організацій : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2016. 560 с.
 13. Крамаренко К. Теоретичні основи державного регулювання інвестиційної діяльності. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 5(1). С. 197–201.

REFERENCES:

1. Blank I. (2006) *Investitsionnyy menedzhment* [Investment management]. Kiev: El'ga; Nika-tsentr (in Russian).
2. Horal L., Korol S. (2016) Formuvannia ta orhanizatsiia mekhanizmu upravlinnia investytsiino-innovatsiinoiu diialnistiu hazorozpodilnykh pidpriemstv: metodolohichnyi aspekt [Formation and organization of the mechanism of management of investment and innovation activity of gas distribution companies: methodological aspect]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky* [Global and national problems of economy] (electronic journal), vol. 9, pp. 278–283. Available at: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/59.pdf> (accessed: 01 February 2020).
3. Drobenco Yu. (2003) Mekhanizm upravlinnia investytsiinykh protsesamy [The mechanism of management of investment processes]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*. *Problemy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 484, pp. 255–258.
4. Maiorova T. (2009) *Investytsiina diialnist* [Investment activity]. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury. (in Ukrainian)
5. Novykoiva I. (2013) *Vartysno-orientovane upravlinnia investytsiinoiu diialnistiu pidpriemstva* [Value-oriented investment management of the enterprise] (PhD). Sumy: Sumy State University.
6. Fedorenko V. (1999) *Investytsiinyi menedzhment* [Investment management]. Kyiv: MAUP. (in Ukrainian)

7. Feier O. (2016) Upravlinnia investytsiinoiu diialnistiu pidpriemstv u rynkovykh umovakh [Management of investment activity of enterprises in market conditions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika". Menedzhment ta pidpriemnytstvo v Ukraini: etapy stanovlennia i problemy rozvytku*, no. 851, pp. 140–145.
8. Feier O. (2016) Upravlinnia investytsiinyi yak skladova investytsiinoho mekhanizmu pidpriemstva [Investment management as a component of the enterprise investment mechanism]. *Ekonomika i suspilstvo* [Economy and society] (electronic journal). no. 5, pp. 256–259. Available at: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/5_ukr/46.pdf (accessed: 01 February 2020).
9. Shchokin H. (ed.) (2007) *Menedzhment: poniatiino-terminolohichni slovnyk* [Management: vocabulary]. Kyiv: MAUP. (in Ukrainian)
10. Sheremet V., Pavlyuchenko V., Shapiro V. (ed.) (1998) *Upravlenie investitsiyami* [Investment management]. Moskva: Vysshaya shkola. (in Russian)
11. Kramarenko K. (2019) Upravlinnia investytsiinoiu diialnistiu pidpriemstv v umovakh staloho rozvytku ekonomiky [Management of investment activity of enterprises in conditions of sustainable economic development]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia* [Eastern Europe: Economics, Business and Management] (electronic journal), vol. 4(21), pp. 246–250. Available at: <http://www.east-europe-ebm.in.ua/21-2019-ukr> (accessed: 31 January 2020).
12. Nazarchuk T., Kosiiuk O. (2016) *Menedzhment orhanizatsii* [Management of Organizations]. Kyiv: Tsentр uchbovoi literatury. (in Ukrainian)
13. Kramarenko K. (2014) Teoretychni osnovy derzhavnoho rehuliuвання investytsiinoi diialnosti [Theoretical bases of state regulation of investment activity]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia "Ekonomichni nauky"*, vol. 5(1), pp. 197–201.